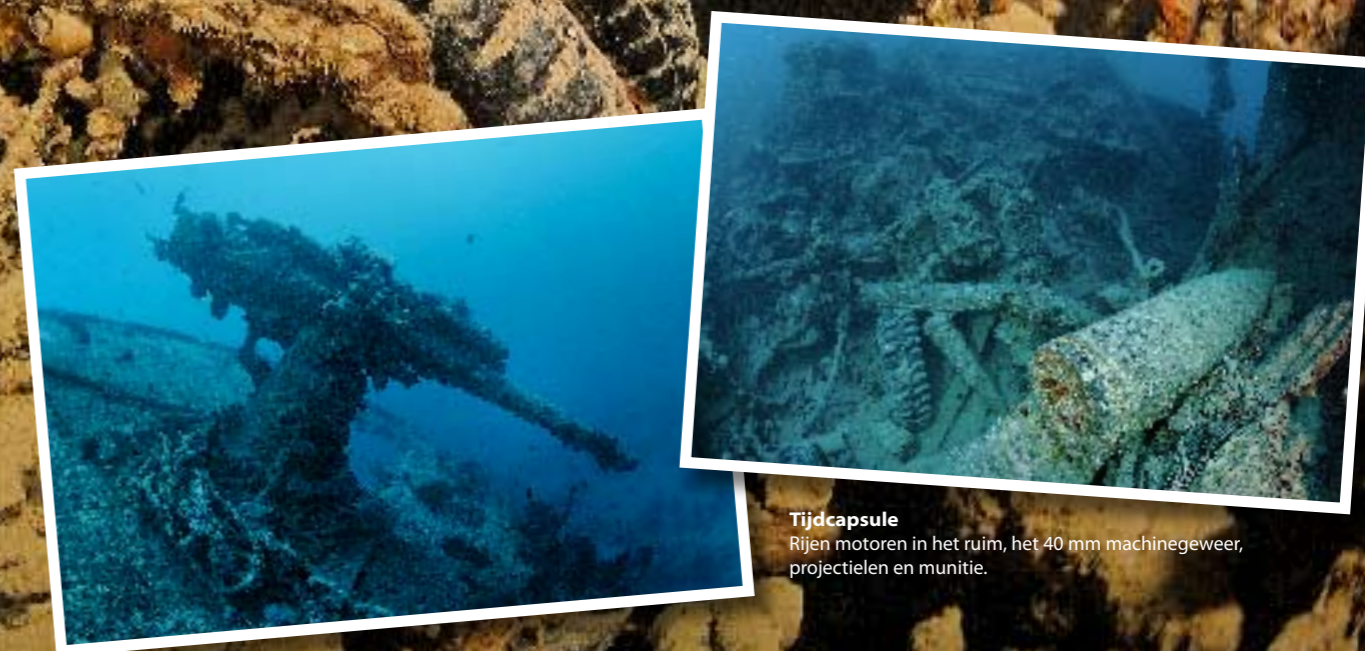

zeventigjaar Thistlegorm

Ze is een van de beroemdste wrakken ter wereld: meer dan een half miljoen duikers vergaapten zich sinds begin jaren negentig in haar ruimen aan haar uitgestalde schatten. De SS Thistlegorm is deze maand jarig: 10 april is het zeventig jaar geleden dat ze van stapel liep.

Tijdcapsule
Rijen motoren in het ruim, het 40 mm machinegeweer, projectielen en munitie.

Indrukwekkend - Op het achterdek staat het luchtafweergeschut.

Het is de perfecte dag. Het water is rimpelloos wanneer we de Travco Marina in Sharm el Sheikh in alle vroegte verlaten. Na een paar uur stevig doorstomen - de zon is intussen opgekomen - zien we in de verte twee witte stipjes. Een klein wonder: twee boten liggen maar voor anker boven de Thistlegorm. We hebben het wrak bijna voor ons alleen.

Aan boord van de Sehss springt divemaster Tamer van de Camel Dive Club overboord om de lijn vast te maken aan de schroefas van Thistlegorm. Onze duikgids Ruud Bongers praat ons intussen bij over het plan dat hij samen met manager Clare Mucklow van de duikschool heeft bedacht en dat ons een privéduik zal gaan opleveren: de Thistlegorm voor ons alleen. Het plan is kinderlijk eenvoudig. Normaal

houden alle duikscholen altijd dezelfde volgorde aan: de eerste duik verkennen ze de buitenkant en bij de tweede duik zwemmen ze de ruimen van het wrak in. Maar wij draaien de boel om. Zo krijgen we uitgebreid de ruimte om met ons kleine clubje van vier in alle rust de lading van de Thistlegorm te onderzoeken.

Fatale trip

De Thistlegorm, Gaelisch (Keltisch) voor blauwe distel, was een Brits vrachtschip van de Albyn Line-rederij. Met een lengte van 126,5 meter, een tonnage van 9009 ton en een drie cilinder stoom aangedreven motor van 1860 pk, was het schip in gebruik als bevoorradingsschip voor de Britse troepen. Ze werd in april 1940 gedoopt door mevrouw K.W. Black en maakte voor de fatale trip naar het Suezkanaal drie reizen:

naar de Verenigde Staten om spoorwegrails en vliegtuigonderdelen te halen, naar Argentinië voor een lading graan en naar het Caribische gebied voor rietsuiker en rum. In mei 1941 vertrok het bevoorradingsschip uit de haven van Glasgow in Schotland. Het schip was volgestouwd met onder meer munitie, bommen, antitankmijnen, kratten vol geweren, motorfietsen, vrachtwagens, twee Bren Carrier MK II tanks en twee Stanier 8F-stoomlocomotieven. De lading was bestemd voor het 8ste leger van Engeland, dat was gestationeerd in Egypte en in een deel van Noord-Afrika. De Thistlegorm maakte een enorme omweg. Omdat de route via de Middellandse zee was afgesloten door de Duitsers, moest het schip helemaal om Afrika heen varen. Vervolgens zette ze koers via de Indische Oceaan en de Rode Zee naar het Suez-kanaal. Bijna

aangekomen op de plek van bestemming kreeg de kapitein in de Straat van Gubal de opdracht om voor anker te gaan: het Suezkanaal was tijdelijk afgesloten vanwege een schip dat op een mijn was gelopen. In de nacht van 5 op 6 oktober sloeg het noodlot toe. Twee Duitse bommenwerpers, tevergeefs op zoek naar de beroemde Queen Mary die net was vertrokken met aan boord 1200 manschappen, kregen de Thistlegorm in het vizier. Twee vliegtuigbommen troffen doel en door de explosies brak het schip in tweeën. De rest is geschiedenis.

Tijdscapsule

Dit wrak is een echte tijdscapsule bedenk ik me als we langs de lijn naar beneden storten. Overigens is het ook een oorlogsgraf: vier bemanningsleden en vijf schutters van de Britse marine vonden de dood in de nacht

Vrachtwagens
Aan boord zijn Bedfords en een Tilling Stevens te vinden.

Ruim 4
Op de plek waar de Duitse bommen insloegen ligt een Bren Carrier MK II-tank.

» Twee vliegtuigbommen troffen doel en door de explosies brak het schip in tweeën

dat de Thistlegorm zank. Ruud Bongers zwemt doelbewust op het donkere gat van hold nummer 3 af, op de plek waar de Thistlegorm in tweeën is gebroken. Als jonge eendjes in een rij volgen we hem naar binnen. Dit ruim is leeg. Ooit was het gevuld met kolen: diep beneden op het onderste niveau zijn nog enkele brokken te vinden. Via brede doorgangen zwemmen we steeds dieper het schip in naar ruim nummer 2 en 1. Iedereen kent de beelden van de lading. De Thistlegorm is vele duizenden malen gefotografeerd en gefilmd, tienduizenden

keren bedoken. «Hoe kunnen we hier nou nog iets bijzonders doen?» had buddy René zich van te voren afgevraagd. Maar zodra we in de ingewanden van het wrak zitten, zijn we verloren: de Thistlegorm is bijzonder. René slaat vol overgave aan het fotograferen: de vrachtwagens, de motorfietsen, rijndik geparkeerd, stapels met aan elkaar gekoekte geweren, Wellington laarzen... Hij komt tijd te kort. Na ruim vijftig minuten hangen we aan de lijn vlak onder de Sehss om onze veiligheidsstops te maken. De andere groep duikers, die het verkenningronde langs de buitenkant van het schip maakte, is al weer aan boord.

Scheepsbel

Duikpionier Jacques-Yves Cousteau en zijn mannen vonden in 1955 vanaf hun legendarische onderzoeksschip Calypso

Thistlegorm

27°48.829' N - 33°55.236' O

RUIM 1

Op het bovenste niveau staan twee lege trailers, motoren en veel elektrisch materiaal. Op het onderste niveau zijn onder andere trucks te vinden, de behuizing van vliegtuigmotoren, kratten met medicijnen, Lee Enfield MK III geweren en draagbare generatoren.

RUIM 2

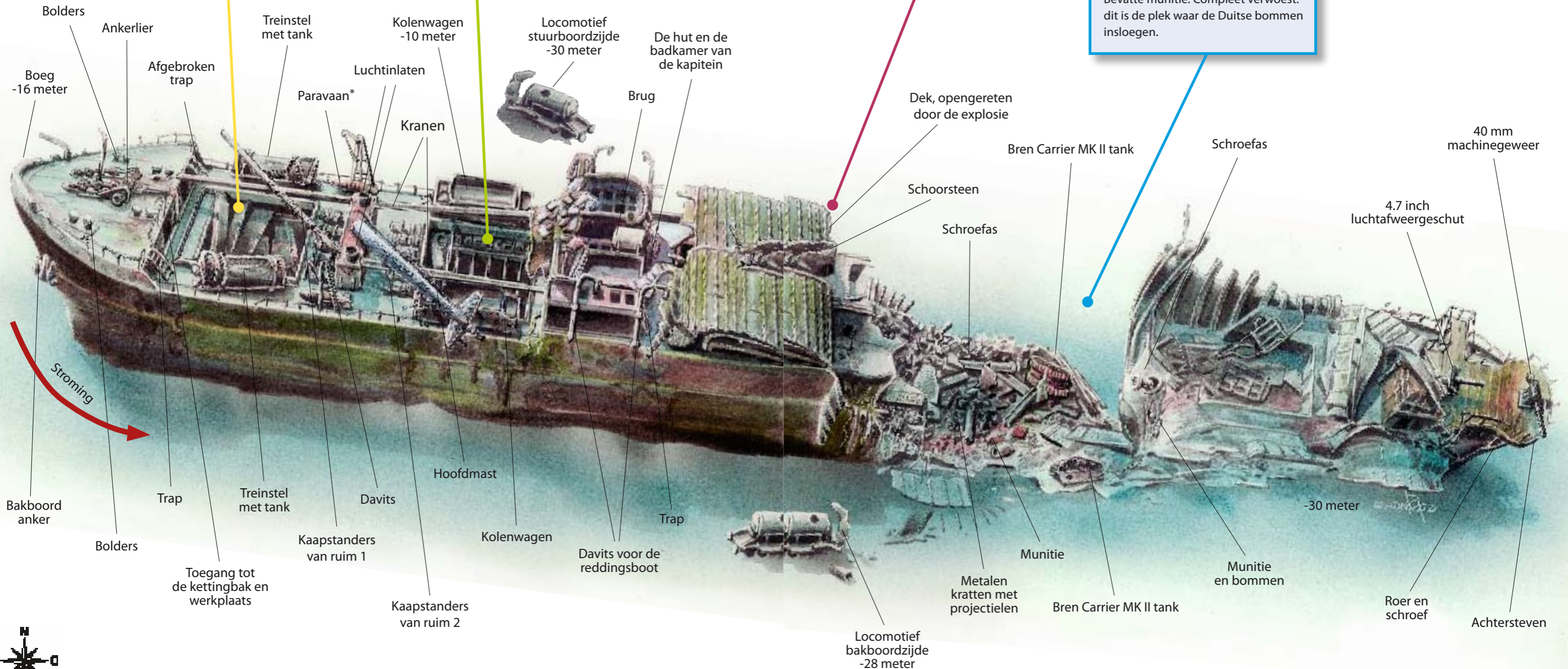
Op het bovenste niveau staan Ford en Bedford vrachtwagens weg gestouwd, Morris jeeps en motoren. Op het onderste niveau lege trailers, Bedford vrachtwagens volgeladen met motoren, een Tilling Stevens vrachtwagen, Norton motoren (sommige met zijspan), vliegtuigonderdelen, rubber laarzen, banden en Lee Enfield MK III geweren.

RUIM 3

Leeg. Dit ruim bevatte houtskool. Het is de plek om naar binnen te gaan voor een duik langs de lading van de Thistlegorm.

RUIM 4

Bevatte munitie. Compleet verwoest: dit is de plek waar de Duitse bommen insloegen.

* Een onder water geslept torpedovormig lichaam waarmee onderzeese mijnen van de kabels worden losgesneden.

Weggeslingerd - Op tientallen meters van het wrak staat aan bakboordzijde een Stanier 8F locomotief op het zand. Aan stuurboordzijde is er ook één te vinden.

voor het eerst de Thistlegorm terug. De beelden uit de film *The Silent World* zijn nog steeds op internet terug te vinden. In de film zie je een duiker in zwembroek, met op zijn rug drie kleine duikcilinders. Op dertig meter diepte op de zeebodem vindt hij een dikke ankerketting. Als een dolle zwemt hij langs de ketting tot hij bij de boeg van het wrak komt. Aan dek vindt de duiker een begroeide scheepsbel. Het mes komt te voorschijn en hij begint te hakken: grote brokken koraal vallen naar beneden. Zo komt de naam van het wrak te voorschijn: Thistlegorm.

Cousteau heeft de coördinaten nooit prijsgegeven. Verhalen van de bedoeïenen in de Sinaï ten spijt, dat de mast vele jaren lang

sommige plekken is een laag lucht van wel een meter dik gevonden. Dat zorgt er voor dat de Thistlegorm in een veel sneller tempo wegroest.

Een grimmige toekomst waar we ons iets bij kunnen voorstellen als we de tweede keer langs de lijn naar beneden gaan. De andere groepen duikers zijn al begonnen aan hun tweede duik, in de ruimen van het wrak. En wij zien op tientallen plekken een grote stroom luchtballen uit gaten en kieren omhoog borrelen. De kans op instortingen wordt steeds groter. Wij zwemmen voorbij het donkere gat van ruim 3, over een van de tanks die als speelgoed op zijn zij ligt. Dit was de plek waar ruim 4 ooit een voltrefter kreeg. We gaan verder over een paar flinke

» Het mes komt te voorschijn en hij begint te hakken: grote brokken koraal vallen naar beneden. Zo komt de naam van het wrak te voorschijn: Thistlegorm.

boven het water uitstak, was het pas in 1992 dat de Thistlegorm werd teruggevonden. Tenminste, dat is het moment dat er grootschalig duiktoerisme naar het wrak ontstaat. Thistlegorm-kenner John Kean beschrijft in zijn boek over het wrak en over zijn ontmoeting met de legendarische Israëliër Shimshon Machiach. Shimshon herontdekte al in 1974 de Thistlegorm en in de jaren tachtig bezocht hij met zijn Sunboat al regelmatig het wrak. De duikgasten aan boord beloofden de plek geheim te houden.

Fragiel

Geheim is de Thistlegorm al lang niet meer. Een geluk voor de duizenden duikers die het bevoorradingsschip jaarlijks bezoeken, maar tegelijkertijd ook een van de grootste bedreigingen. Zo ongeschonden als het wrak van de Thistlegorm in 1955 was, zo ziet het er tegenwoordig niet meer uit. Duikboten maken hun lijnen vast op fragiele delen van het wrak. Een mooring systeem, in 2007 aangelegd door de Hurghada Environmental Protection and Conservation Association (HEPCA) hield het nog geen paar weken uit. Tegenwoordig maken de dagboten en liveboards weer vast aan het schip en als dat ondeskundig gebeurt, heeft het grote schade tot gevolg. De gassen die de duikers uitademen, blijven in het wrak in allerlei ruimtes onder de plafonds hangen. Op

projectielen die in het zand liggen naar de zeebodem. Haaks op het wrak zwemmen we uit, op zoek naar een van de twee locomotieven die bij de ondergang van de Thistlegorm overboord werden geslingerd.

Explosie

Onderweg komen we her en der brokstukken tegen. Ik probeer me de doodsangsten van de 42-koppige bemanning voor te stellen toen de bommen insloegen en niet veel later in tweeën brak. Een van de overlevenden,

Angus Macleay, vertelt in John Kean's boek hoe brandende olie over het dek liep. De reling was roodgloeiend toen hij die wilde vastpakken om overboord te springen. Hij redde op het laatste moment een van de andere opvarenden en nadat ze net in een reddingsboot terecht waren gekomen, volgde een grote explosie.

Hoe zwaar is een Stanier 8F, vraag ik me af als we enkele tientallen meters van het schip op de stoomlocomotief stuiten. Ze waren aan dek stevig verankerd aan de bijna drie centimeter dikke platen van het dek. Wat een inferno, moet het geweest zijn. Uiteindelijk konden 32 opvarenden zich het vege lijf redden: zij werden aan boord van de Carlisle genomen, die even verderop voor anker lag. We vinden de weg weer terug naar het wrak. We bekijken de achterstevan met de imposante schroef en het luchtafweergeschut dat op het dek staat. Dan zwemmen we tegen een lichte stroming in richting de brug. Een laatste blik, nog wat rondneuzen, maar dan moeten we toch echt terug. De tijd dringt, we hebben inmiddels een plafond op onze computer staan. Als we aan de opstijging beginnen naar de dieptestop op veertien meter, merken we al snel dat we iemand missen uit het gezelschap van vier. Een blik naar beneden en we zien René, nog steeds vol enthousiasme bezig met het fotograferen van de Bren Carrier MK II-tanks. Overduidelijk besmet met het Thistlegorm-virus, laat hij zich slechts met grote tegenzin meenemen naar de lijn. «Kunnen we niet nog een derde duik maken?», vraagt hij als we aan dek van de Seshh klimmen. Maar Tamer heeft de lijnen al losgegooid.

INFO THISTLEGORM

Een dagexpeditie naar de Thistlegorm is te boeken vanuit Sharm el Sheikh en Hurghada. Een duiktrip is alleen mogelijk als het weer het toelaat en de golven niet te hoog oplopen. Wij doken met de Camel Dive Club in Sharm, een van de oudste duikscholen in de Sinaï met een goede reputatie. Meer informatie: www.cameldive.com. Ook liveboards doen het wrak regelmatig aan: kies voor een wrakkenroute of de klassieke Noord-route.

Om de op de Thistlegorm te kunnen duiken, moet je minimaal twee sters of Advanced Open Water zijn. De maximum diepte is dertig meter, de gemiddelde diepte al snel 22 meter. Het wrak ligt bovendien niet beschermd achter een rif, maar midden op de zeebodem: aan de oppervlakte kunnen de golven hoog zijn, beneden staat vaak een flinke stroming.

Er is veel gepubliceerd over de Thistlegorm. Het meest complete boek is van de hand van Thistlegormkenner en Sharm-bewoner John Kean: *SS Thistlegorm, the True Story of the Red Sea's Greatest Ship Wreck*. Vorig jaar kwam een nieuwe druk uit, met veel nieuw materiaal. Meer info: www.ssthistlegorm.com.

Voor een overzicht van goedgekeurde duikcentra kijk je op www.cdws.travel. Ook vind je hier een zwarte lijst met illegale aanbieders.